

Diversity of Wildlife and Its Economic Utilization in Khao Hua Chang Community Forest, Tamot Subdistrict, Tamot District, Phatthalung Province

**Saowalak Roongtawanreongsri¹, Rotchanatch Darnsawasdi² and
Prapapan Kamphoo³**

¹Ph.D. (Environmental Management), Lecturer,

E-mail: saowalak.ro@psu.ac.th

²Ph.D. (Resource Management), Lecturer,

³M.Sc. (Environmental Management), Research Assistant,

Faculty of Environmental Management, Prince of Songkla University

Abstract

This research was to collect information on diversity of wildlife in Khao Hua Chang community forest in Tamot district, Phatthalung province. The study was done through qualitative method i.e. participation of the local people to record, brainstorm, discuss and verify the species of wildlife seen in the forest. Quantitative method was done by using questionnaire to collect data on wildlife utilization from the sample size of 165 households living in Tamot Subdistrict who evidently utilized the forest. The research found that 286 species of wildlife were seen by local people before 1982, but has since reduced. Now it is reported by local people that 25 species are no longer seen by local people. In term of wildlife utilization by local people, it was estimated that at least 17 species of wildlife were collected to use within the household or sell in 2004. The gross benefit of 844,922.93 Baht was estimated being derived from such utilization.

Keywords: community forest, diversity of wildlife, economic value, Khao Hua Chang, wildlife

ความหลากหลายและการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจของสัตว์ในป่าชุมชนเขาหัวช้าง ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง

เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี¹ โรจน์จรรย์ ด่านสวัสดิ์² และ
ประภาพรรณ กำภู³

¹Ph.D. (Environmental Management), อาจารย์,

E-mail: saowalak.ro@psu.ac.th

²Ph.D. (Resource Management), ผู้ช่วยศาสตราจารย์,

³ว.ม. (การจัดการสิ่งแวดล้อม), ผู้ช่วยวิจัย

คณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษารวบรวมจำนวนชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าที่พบในป่าของชุมชนป่าเขาหัวช้าง ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง โดยวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบันทึก รวบรวมและทวนสอบข้อมูล และเป็นการศึกษาถึงการใช้ประโยชน์ของสัตว์ป่าในทางเศรษฐกิจโดยการสำรวจเชิงปริมาณจากการเก็บแบบสอบถามจำนวน 165 ครัวเรือนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างของผู้เข้าใช้ประโยชน์ด้วย ผลการศึกษาพบว่า สัตว์ป่าในป่าของชุมชนป่าเขาหัวช้างมีจำนวนชนิดพันธุ์อย่างน้อย 288 ชนิด เมื่อก่อนปี พ.ศ.2525 แต่จำนวนชนิดพันธุ์ได้ลดลงมาเรื่อย ๆ รวมทั้งปริมาณของสัตว์ป่าด้วย จนในปัจจุบันมีชนิดพันธุ์สัตว์ที่เคยเป็นที่รู้จักและได้สูญหายไปแล้วจากป่าเขาหัวช้างจำนวน 25 ชนิด ในด้านการใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่า พบว่าในปี 2547 มีการใช้ประโยชน์สัตว์ป่าเพื่อการบริโภคหรือจำหน่ายอย่างน้อย 17 ชนิด คิดเป็นมูลค่าการใช้ประโยชน์โดยยังไม่หักลบต้นทุนทั้งสิ้นเท่ากับ 844,922.93 บาท

คำสำคัญ: ความหลากหลายของชนิดสัตว์ป่า, ป่าเขาหัวช้าง, ป่าชุมชน, มูลค่าทางเศรษฐกิจ, สัตว์ป่า

บทนำ

ป่าของชุมชนเขาหัวช้าง ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง เป็นพื้นที่ป่าประมาณ 2,000 ไร่ ที่ชาวบ้านใกล้เคียงได้ร่วมกันดูแลและกำหนดกฎเกณฑ์การใช้ประโยชน์โดยชาวบ้านเรียกกันว่าเป็น “ป่าของชุมชน” จากงานวิจัยเรื่อง “การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของป่าชุมชนเขาหัวช้าง ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง” ซึ่งเป็นความพยายามร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มแกนนำที่เข้มแข็งในตำบลตะโหมดในการที่จะประเมินมูลค่าป่าของชุมชนผืนนี้ออกมาเป็นตัวเงิน ในกระบวนการหนึ่งของการประเมินมูลค่า ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสัตว์ในป่าของป่าเขาหัวช้างด้วย และผู้วิจัยเห็นว่าข้อมูลความรู้ดังกล่าวน่าจะได้มีการตีพิมพ์ออกเผยแพร่เพื่อเป็นประโยชน์ในด้านการรู้จักคุณค่าของป่าของชุมชนผืนนี้ และอาจจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและวิจัยในภายหลังได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรวบรวมและนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับความหลากหลายของสัตว์ในป่าของชุมชนป่าเขาหัวช้าง
2. เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์สัตว์ป่าในด้านเศรษฐกิจ

วิธีการศึกษา

1. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสัตว์ป่าที่มีในป่าเขาหัวช้างด้วยวิธีการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์ โดยได้ดำเนินการศึกษาในปี 2548-2549 ประชากรในการศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการป่าชุมชนเขาหัวช้าง และทีมวิจัยชุมชน ซึ่งมีจำนวนประมาณ 10-12 คน เมื่อได้ข้อมูลในเบื้องต้นจากผู้รู้ในชุมชนแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลดังกล่าวมาทำการประมวล จัดระบบ และตรวจสอบรายชื่อของสัตว์แต่ละชนิด

2. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้านการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิโดยมีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือ เพื่อเก็บข้อมูลด้านปริมาณ ช่วงเวลา และมูลค่าทางเศรษฐกิจของการใช้ประโยชน์สัตว์ป่า โดยมีรายละเอียดของวิธีการศึกษาดังนี้¹

1) **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ประชากรเป้าหมายของการวิจัยในส่วนนี้คือ หัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทนคนใดคนหนึ่งในครอบครัว ที่เป็นผู้เข้าไปเก็บหาผลผลิตในรูปของของป่าจากป่าชุมชนเขาหัวช้าง ซึ่งเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 1 - 12 ของตำบลตะโหมด รวมทั้งหมด 12 หมู่บ้าน เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่รอบบริเวณป่าชุมชนเขาหัวช้าง และเป็นกลุ่มหลักที่เข้าไปเพื่อเก็บหาผลผลิตในรูปของของป่าจากป่าชุมชนเขาหัวช้าง แต่ทั้งนี้ในแต่ละหมู่บ้านมีทั้งครัวเรือนที่เข้าไปใช้ประโยชน์และมีได้เข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนเขาหัวช้าง ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จึงได้กำหนดให้ประชากร คือ ครัวเรือนที่เข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนเขาหัวช้างเท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยและทีมวิจัยชุมชนได้ทำการตรวจสอบจำนวนครัวเรือนที่ได้เข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนเขาหัวช้างทั้งการสอบถามจากผู้นำในพื้นที่ศึกษาและการจัดกระบวนการเวทีในชุมชน ทำให้ทราบข้อมูลจำนวนครัวเรือนที่เข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนเขาหัวช้างของแต่ละหมู่บ้าน โดยเป็นจำนวนที่ได้จากการประมาณการ และสรุปจำนวนประชากรเป้าหมายสำหรับการประเมินมูลค่าผลผลิตในรูปของของป่าได้เท่ากับ 280 ครัวเรือน (รายละเอียดดังแสดงในตาราง 1) จากจำนวนประชากรเป้าหมาย สามารถนำมากำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973 อ้างถึงใน บุญธรรม กิจปรีดาภิรุทธิ์, 2543, 88)

ซึ่งในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ ยอมรับให้มีการคลาดเคลื่อนได้ไม่เกินร้อยละ 5 ซึ่งจะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนเท่ากับ 165 ครัวเรือน

¹ การสำรวจดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการสำรวจการใช้ประโยชน์ ของป่าเขาหัวช้างในด้านการเก็บหาผลผลิตจากป่าดังกล่าว ซึ่งเป็นการศึกษาอย่างละเอียดของผลผลิตทุกชนิดที่ถูกเก็บหา ซึ่งสามารถดูรายละเอียดได้จาก เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี (2549).

เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่เหมาะสม จึงกำหนดจำนวนครัวเรือนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านโดยการเทียบเป็นสัดส่วนตามจำนวนประชากรเป้าหมายของแต่ละหมู่บ้าน จากจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 165 ตัวอย่าง จึงได้จำนวนครัวเรือนตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน ดังแสดงในตาราง 1

2) **วิธีการสุ่มตัวอย่าง** ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) นั่นคือ การสุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครัวเรือนใดก็ได้ที่เป็นสมาชิกของประชากรเป้าหมายจนได้กลุ่มตัวอย่างครบ 165 ครัวเรือน ซึ่งการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญโดยทั่วไปนั้น อาจจะทำให้เกิดความอคติในด้านการกระจายของข้อมูลไม่สม่ำเสมอได้ เพราะโอกาสในการถูกเลือกของกลุ่มตัวอย่างมีไม่

เท่าเทียมกัน แต่เนื่องจากลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มประชากรในพื้นที่ศึกษานั้น มีความคล้ายคลึงกัน ในการศึกษาครั้งนี้ความอคติดังกล่าวจึงไม่น่าจะส่งผลต่อผลการศึกษาและการวิเคราะห์ผล

3) **เครื่องมือในการวิจัย** ประกอบด้วย ข้อมูลสถิติภูมิของพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ข้อมูลสถิติประชากรรอบพื้นที่ป่า สภาพทั่วไปของป่าชุมชนเขาหัวช้าง แผนที่ป่าชุมชนเขาหัวช้าง แผนที่ตำบลตะโหมด นอกจากนี้ยังมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยทีมวิจัยชุมชนและผู้วิจัย จำนวน 1 ชุด ซึ่งในการเก็บข้อมูลจะใช้แบบสอบถามประกอบกับการสัมภาษณ์ และแบบสอบถามที่สร้างขึ้นได้นำไปทดสอบกับชาวบ้านในพื้นที่ศึกษาเพื่อปรับคำถามให้

ตาราง 1 จำนวนครัวเรือนประชากรและขนาดกลุ่มตัวอย่างแยกตามหมู่บ้าน

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ¹⁾	ประชากรเป้าหมายในการวิจัย ²⁾	สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง ³⁾	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ⁴⁾
1	บ้านทุ่งโพธิ์	148	12	0.5893	7
2	บ้านหัวช้าง	139	63	0.5893	37
3	บ้านตะโหมด	176	14	0.5893	8
4	บ้านโพธิ์	231	22	0.5893	13
5	บ้านคลองนุ้ย	175	32	0.5893	19
6	บ้านโหล๊ะจังกระ	121	29	0.5893	17
7	บ้านควนอินนอโม	152	7	0.5893	4
8	บ้านโหล๊ะเหรียญ	96	25	0.5893	15
9	บ้านป่าพงค์	186	34	0.5893	20
10	บ้านทุ่งสบาย	92	0	0.5893	0
11	บ้านนาส้อง	153	17	0.5893	10
12	บ้านโนโปะ	176	25	0.5893	15
รวม		1,845	280		165

ที่มา: 1) ข้อมูลทั้งครัวเรือนในเขต อบต.ตะโหมด และในเขตเทศบาลตะโหมด จากกำนันตำบลตะโหมด, 2547

2) จำนวนประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งได้จากการสอบถามผู้นำชุมชนและจัดกระบวนการเวที

3) สัดส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน คือ ร้อยละ 58.93

4) ขนาดกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน คัดจากประชากรเป้าหมายในแต่ละหมู่บ้านคูณด้วยสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง คือ $2) \times 3)$

เหมาะสมและเข้าใจง่ายขึ้น จึงจะนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงเรียบร้อยแล้วเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาด้านความหลากหลายของสัตว์ป่า

จากการสอบถามบุคคลผู้รู้เกี่ยวกับป่าชุมชนตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน (ไม่น้อยกว่า 50 ปี ที่ผ่านมา) สามารถสรุปได้ว่า ในช่วงประมาณก่อนปี พ.ศ. 2525 สัตว์ป่าที่มีในป่าชุมชนเขาหัวช้างมีปริมาณมากและมีหลากหลายชนิด แต่ในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2525 - 2543 (ก่อนจัดตั้งป่าชุมชน) มีการลักลอบตัดไม้ทำลายป่ากันมากขึ้น และสัตว์ป่าที่มีในป่าชุมชนเขาหัวช้างถูกล่ามากขึ้นเช่นกัน นอกจากนี้สัตว์ป่าหลายชนิดยังมีการหลบหนีและย้ายถิ่นไปจากป่าชุมชนเขาหัวช้าง จึงทำให้ในช่วงเวลานี้สัตว์ป่าในป่าชุมชนเขาหัวช้างลดลงอย่างมากทั้งปริมาณและชนิดพันธุ์ แต่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา มีการกำหนดโดยชุมชนให้ป่าแห่งนี้เป็นป่าของชุมชน จึงมีการอนุรักษ์สัตว์ป่าต่าง ๆ ซึ่งจากคำบอกเล่าของชาวบ้านพบว่าการกระทำดังกล่าวทำให้สัตว์ป่ามีปริมาณมากขึ้นจากช่วงปี พ.ศ. 2525-2543 อย่างไรก็ตาม การเพิ่มขึ้นดังกล่าวเป็นการเพิ่มขึ้นในทางปริมาณในแต่ละชนิดพันธุ์เท่านั้น แต่จำนวนของ

ชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าทั้งหมดไปจากป่าชุมชนเขาหัวช้างมิได้มีเพิ่มขึ้นมาดั้งเดิม

จากข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์พบว่า สัตว์ป่าที่พบเห็นโดยชาวบ้านในชุมชนก่อนปี พ.ศ. 2525 มีจำนวนอย่างน้อยถึง 288 ชนิด จำแนกเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนม 51 ชนิด นก 73 ชนิด สัตว์เลื้อยคลาน 32 ชนิด สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ 11 ชนิด แมลง แมง และหนอน 69 ชนิด และสัตว์น้ำ 50 ชนิด ดังแสดงในตาราง 2 หนึ่งสัตว์ป่าที่รวบรวมไว้ในที่นี้รวบรวมไว้เฉพาะสัตว์ที่ชาวบ้านแน่ใจว่าเคยพบเห็น ยังมีชนิดสัตว์อีกหลายชนิดที่อาจจะมียู่แต่ไม่ได้ถูกรวบรวมไว้ในที่นี้ เช่น แมลงและปลาชนิดต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้น จำนวนชนิดของความหลากหลายของสัตว์ในที่นี้จึงเป็นจำนวนอย่างน้อยที่สุดเท่านั้น ในสภาพความเป็นจริงในป่าอาจมีสัตว์อีกหลายชนิดที่ไม่ได้บันทึกไว้ ณ ที่นี้

ในช่วงระหว่างปี 2525 - 2543 ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า ได้มีการลักลอบบุกรุกเข้าไปใช้ประโยชน์ป่าไม้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งผลกระทบอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นก็คือการลดลงของสัตว์ในป่า ในช่วงเวลาดังกล่าวพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงลดลงของชนิดสัตว์ป่ารวมทั้งสิ้น 25 ชนิด จำแนกเป็นการลดลงของสัตว์แต่ละประเภทดังนี้ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมเปลี่ยนแปลงลดลง 10 ชนิด นกเปลี่ยนแปลงลดลง 12 ชนิด สัตว์น้ำเปลี่ยนแปลงลดลง

ตาราง 2 ความหลากหลายของสัตว์ป่าที่พบเห็นโดยชาวบ้านช่วงก่อนปี พ.ศ. 2525

ลำดับที่	ประเภทสัตว์	จำนวนชนิด
1	สัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนม	51
2	นก	75
3	สัตว์เลื้อยคลาน	32
4	สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ	11
5	แมลง แมง และหนอน	69
6	สัตว์น้ำ	50
	รวมสัตว์ป่าทุกประเภท	288

3 ชนิด ส่วนสัตว์เลื้อยคลานจำพวกงู สัตว์เลื้อยคลานอื่น ๆ สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ และแมลง ไม่มีรายงานของการสูญหายไปของพันธุ์สัตว์เหล่านั้น ดังแสดงในตาราง 3

3 ในช่วงเวลาดังกล่าว นอกจากจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านของชนิดพันธุ์ที่ลดลงแล้ว กลุ่มผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า ปริมาณของสัตว์ป่าแต่ละชนิดก็ลดลงด้วย และจากการที่เกิดปัญหาการลดลงของสัตว์ป่า อันสืบเนื่องมาจากการบุกรุกลักลอบเข้าใช้ประโยชน์ป่าไม้และลักลอบล่าสัตว์มากเกินไป ทำให้ชาวบ้านได้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ป่า จนเกิดการจัดตั้งกลุ่มสถานานัตตะโหมตขึ้น และมีการจัดตั้งคณะกรรมการป่าของชุมชนขึ้นมาดูแลรักษาป่าไม้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา

การเปลี่ยนแปลงของสัตว์ป่าหลังจากมีการจัดตั้งคณะกรรมการฯ ดังกล่าว กลุ่มผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า ปริมาณของสัตว์ป่าดูจะเพิ่มมากขึ้น แม้ว่าชนิดพันธุ์

ของสัตว์ที่หายไปจากป่าแล้วจะไม่มีกลับมาอีก ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอชนิดพันธุ์สัตว์ป่าทั้งหมดที่ผู้ให้ข้อมูลได้ร่วมกันบันทึกไว้ดังตาราง 4

อย่างไรก็ตาม การศึกษาในเรื่องปริมาณของสัตว์ป่าเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แน่นอนและเชื่อถือได้นั้น จะต้องมีการสำรวจกันตามหลักการสำรวจจำนวนสัตว์ป่า ซึ่งในการศึกษานี้ไม่สามารถกระทำได้ แต่หากมีงานวิจัยขั้นต่อไปที่จะศึกษาปริมาณที่ชัดเจนของสัตว์ป่าในป่าของชุมชนเขาหัวช้างได้ ข้อมูลดังกล่าวน่าจะสะท้อนภาพความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าในปัจจุบันได้สมบูรณ์มากขึ้น

2. ผลการศึกษาด้านการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากสัตว์ป่า

จากการสำรวจด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 165 ครัวเรือน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเต็มใจให้ข้อมูลการเก็บหาสัตว์ป่าอยู่เพียงไม่กี่ชนิด ส่วนสัตว์ป่าชนิดอื่นๆ นอกเหนือจากนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามไม่

ตาราง 3 การลดลงของความหลากหลายของสัตว์ป่าระหว่างปี พ.ศ. 2525-2543

ลำดับที่	ประเภทสัตว์	จำนวนชนิดที่เปลี่ยนแปลงลดลง	ชนิดพันธุ์ที่หายไป
1.	สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม	10	กวาง ช้างป่า สมเสร็จ เสือโคร่ง (เสือลายพาดกลอน) เสือดาว เสือลายเมฆ หมาใน หมิวควาย หมิวหมาและอีเก้ง
2.	นก	12	นกเงือก นกยูง นกชนหิน นกเหียง นกแร้ง นกไก่อี๋เย็บ นกไก่อี๋ฟ้า นกสร้างโสด นกกรงหัวจุก นกเต่าหัว นกปากคลั่ง และนกโกล้งกวาด
3.	สัตว์เลื้อยคลานประเภทงู	-	
4.	สัตว์เลื้อยคลานอื่นๆ	-	
5.	สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ	-	
6.	แมลง	-	
7.	สัตว์น้ำ	3	ปลาแจกหัวตะกั่ว ปลาช่อนงูเห่า และปลาลำป่า
รวมสัตว์ป่าทุกประเภท		25	

ตาราง 4 สรุปรายชื่อสัตว์ที่มีในป่าชุมชนเขาหัวช้างในแต่ละช่วงเวลา

	ชื่อสัตว์	ก่อนปี พ.ศ. 2525	ปี พ.ศ. 2525- 2543	หลังปี พ.ศ. 2543
	<i>สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม</i>			
1.	กระจงถึก	มี	มี	มี
2.	กระจงลม	มี	มี	มี
3.	กระจงโหนด	มี	มี	มี
4.	กระแต	มี	มี	มี
5.	กระรอก	มี	มี	มี
6.	กระรอกทองแดง	มี	มี	มี
7.	กวาง	มี	หมดไป	หมดไป
8.	คังคูดแดง (เหมือนคังคูดดำแต่มีสีแดง)	มี	มี	มี
9.	ค่าง	มี	มี	มี
10.	ค่างคาวแม่ไก่	มี	มี	มี
11.	ค่างคาวหนู	มี	มี	มี
12.	ค่างคาวหมู	มี	มี	มี
13.	ค่างดำ	มี	มี	มี
14.	ค่างหัวหอม	มี	มี	มี
15.	ชะนี (ลี)	มี	มี	มี
16.	ชะมด (มุสัง) หรือ อีเห็น	มี	มี	มี
17.	ช้างป่า	มี	หมดไป	หมดไป
18.	ตัวนึ่ง (ตัวลีน)	มี	มี	มี
19.	นาค	มี	มี	มี
20.	นางอาย (คนละตัวกับลิงลม)	มี	มี	มี
21.	บ้าง	มี	มี	มี
22.	บางหนู (เป็นหนูที่บินได้ ไม่ใช่ค่างคาว)	มี	มี	มี
23.	พญากระรอก (พะแมว)	มี	มี	มี
24.	พังพอน	มี	มี	มี
25.	มุสังบิน (มุสังปีก)	มี	มี	มี
26.	เม่น	มี	มี	มี
27.	แมวป่า (แมวคราว)	มี	มี	มี
28.	แมวลายหินอ่อน (เสือปลา)	มี	มี	มี
29.	ลิงลม	มี	มี	มี
30.	ลิงหางกึ่ง	มี	มี	มี
31.	ลิงหางยาว	มี	มี	มี
32.	ลิงใหญ่	มี	มี	มี

ตาราง 4 สรุปรายชื่อสัตว์ที่มีในป่าชุมชนเขาหัวช้างในแต่ละช่วงเวลา (ต่อ)

	ชื่อสัตว์	ก่อนปี พ.ศ. 2525	ปี พ.ศ. 2525-2543	หลังปี พ.ศ. 2543
33.	เสียดา (กู๋รำ)	มี	มี	มี
34.	สมเสร็จ	มี	หมดไป	หมดไป
35.	เสือด่าง	มี	มี	มี
36.	เสือโคร่ง (เสือดายพาดกลอน)	มี	หมดไป	หมดไป
37.	เสือดาว	มี	หมดไป	หมดไป
38.	เสือด้า (คังคุด หรือเสือดายเมฆ)	มี	มี	มี
39.	เสือดายเมฆ	มี	หมดไป	หมดไป
40.	หมาใน	มี	หมดไป	หมดไป
41.	หมีขอ หรือมูสั้งดำ	มี	มี	มี
42.	หมีคน	มี	มี	มี
43.	หมีควาย	มี	หมดไป	หมดไป
44.	หมีหมา	มี	หมดไป	หมดไป
45.	หมูดิน (ลักษณะปากเหมือนหมู แต่เท้าเหมือนสุนัข)	มี	มี	มี
46.	หมูนายจุน	มี	มี	มี
47.	หมูป่า	มี	มี	มี
48.	อ้น	มี	มี	มี
49.	อีแก้ง (ควาน)	มี	หมดไป	หมดไป
50.	อีแกะ (ลักษณะคล้ายเม่น แต่มีขนาดเล็กกว่า)	มี	มี	มี
51.	ไ้อ้ช้ล้อง	มี	มี	มี
	สัตว์ปีก			
52.	นกกด	มี	มี	มี
53.	นกกรงดอกแตง	มี	มี	มี
54.	นกกรงดิน (นกกระจาบดง)	มี	มี	มี
55.	นกกรงแม่พะ	มี	มี	มี
56.	นกกรงหน้าขาว (หน้านวล)	มี	มี	มี
57.	นกกรงหัวจุก	มี	มี	มี
58.	นกกรงหัวด้า	มี	มี	มี
59.	นกกระจาบ (นกเจี๊ยก)	มี	มี	มี
60.	นกกระจาด (นกคูด)	มี	มี	มี
61.	นกกาเขา	มี	มี	มี
62.	นกกาขเหนดง (นกบินหลาดง)	มี	มี	มี
63.	นกก็้งโครง	มี	มี	มี

ตาราง 4 สรุปรายชื่อสัตว์ที่มีในป่าชุมชนเขาหัวช้างในแต่ละช่วงเวลา (ต่อ)

	ชื่อสัตว์	ก่อนปี พ.ศ. 2525	ปี พ.ศ. 2525- 2543	หลังปี พ.ศ. 2543
64.	นกแก้ว	มี	มี	มี
65.	นกไก้กวาด (นั่งบนหลังเสือ)	หมดไป	หมดไป	หมดไป
66.	นกไก้เจี๊ยะ	มี	หมดไป	หมดไป
67.	นกไก้ต่อพระอินทร์	มี	มี	มี
68.	นกไก้ฟ้า	มี	หมดไป	หมดไป
69.	นกขมิ้น	มี	มี	มี
70.	นกขมิ้นเหลืองอ่อน	มี	มี	มี
71.	นกขุนทอง	มี	มี	มี
72.	นกเขาเขียว (นกแขกเต้า)	มี	มี	มี
73.	นกเขาไฟ	มี	มี	มี
74.	นกเขาเล็ก - ใหญ่	มี	มี	มี
75.	นกเขียว	มี	มี	มี
76.	นกเขียวกลาง	มี	มี	มี
77.	นกเขียวคราม	มี	มี	มี
78.	นกเขียวใหญ่	มี	มี	มี
79.	นกแข้งเทียน	มี	มี	มี
80.	นกควม	มี	หมดไป	หมดไป
81.	นกคอหลอ หรือนกเต็น (นกแต้วแร้ว)	มี	มี	มี
82.	นกคูก	มี	มี	มี
83.	นกคุ่ม	มี	มี	มี
84.	นกเงือก	มี	หมดไป	หมดไป
85.	นกเงา	มี	มี	มี
86.	นกเจ้าฟ้า	มี	มี	มี
87.	นกฉิ่ง	มี	มี	มี
88.	นกฉีกผ้าร้าย	มี	มี	มี
89.	นกชนหิน (ตระกุกนกเงือก)	มี	หมดไป	หมดไป
90.	นกชัน	มี	มี	มี
91.	นกเซ็ด	มี	มี	มี
92.	นกแซงแซวสวรรค์	มี	มี	มี
93.	นกแซงแซวหางบ่วง (ชาวตะโหนดเรียก นกขาไทร)	มี	มี	มี
94.	นกเดารม	มี	มี	มี
95.	นกตบยุง	มี	มี	มี
96.	นกตรีตขอ	มี	มี	มี

ตาราง 4 สรุปรายชื่อสัตว์ที่มีในป่าชุมชนเขาหัวช้างในแต่ละช่วงเวลา (ต่อ)

	ชื่อสัตว์	ก่อนปี พ.ศ. 2525	ปี พ.ศ. 2525-2543	หลังปี พ.ศ. 2543
97.	นกตี๋เรียว	มี	หมดไป	หมดไป
98.	นกตี๋โหน (ตระกูลนกหัวขวาน)	มี	มี	มี
99.	นกเต่าหัว	มี	หมดไป	หมดไป
100.	นกนางแอ่น	มี	มี	มี
101.	นกโนรา	มี	มี	มี
102.	นกบินหลาขี้ควาย	มี	มี	มี
103.	นกบินหลาเว็ด (เซ็ด)	มี	มี	มี
104.	นกปรอท (เป็นตระกูลนกกรง)	มี	มี	มี
105.	นกปลีกกล้วย	มี	มี	มี
106.	นกปากคลั่ง	มี	หมดไป	หมดไป
107.	นกเป้ล่า	มี	มี	มี
108.	นกพญาไฟ	มี	มี	มี
109.	นกฟังกะ (นกกระเต็นอกขาว)	มี	มี	มี
110.	นกโพระดก (นกคูก)	มี	มี	มี
111.	นกยูง	มี	หมดไป	หมดไป
112.	นกรุ้ง	มี	มี	มี
113.	นกแร้ง (อีแร้ง)	มี	หมดไป	หมดไป
114.	นกลา	มี	มี	มี
115.	นกแล	มี	มี	มี
116.	นกวิก	มี	มี	มี
117.	นกสร้างสอด	หมดไป	หมดไป	หมดไป
118.	นกหัว	มี	หมดไป	หมดไป
119.	นกหวาด	มี	มี	มี
120.	นกหวาดตักแตน	มี	มี	มี
121.	นกหัวขวาน	มี	มี	มี
122.	นกเหยี่ยว	มี	มี	มี
123.	นกเอี้ยงดำ	มี	มี	มี
124.	นกฮ้าง (จะมาเป็นฤดูกาล อพยพมา)	มี	มี	มี
125.	นกฮูก และนกเค้าแมว	มี	มี	มี
126.	นกเหยือก	มี	หมดไป	หมดไป
	<i>แมลง แมง และหนอน</i>			
127.	ไก่อ้อย	มี	มี	มี
128.	จิ้งจันเขี้ยว (วาด)	มี	มี	มี

ตาราง 4 สรุปรายชื่อสัตว์ที่มีในป่าชุมชนเขาหัวช้างในแต่ละช่วงเวลา (ต่อ)

	ชื่อสัตว์	ก่อนปี พ.ศ. 2525	ปี พ.ศ. 2525- 2543	หลังปี พ.ศ. 2543
129.	จ๊กจันดำ	มี	มี	มี
130.	จ๊กจันลาย	มี	มี	มี
131.	จิ้งหรีด	มี	มี	มี
132.	จิ้งหรีดดำ	มี	มี	มี
133.	จิ้งหรีดทองแดง	มี	มี	มี
134.	ข้างค่อม	มี	มี	มี
135.	ด้วงกวาง	มี	มี	มี
136.	ด้วงวง (แมงห้วง)	มี	มี	มี
137.	ต่อชวด	มี	มี	มี
138.	ต่อฝ่ามี	มี	มี	มี
139.	ต่อโพรง	มี	มี	มี
140.	ต่อมดแดง	มี	มี	มี
141.	ต่อหัวเสือ	มี	มี	มี
142.	แตน	มี	มี	มี
143.	ไต่ขยายมัน	มี	มี	มี
144.	ผีเสื้อเชิงลายธรรมดา	มี	มี	มี
145.	ผีเสื้อเฉื่อยอดไม้	มี	มี	มี
146.	ผีเสื้อใต้ปีกพราวเล็ก	มี	มี	มี
147.	ผีเสื้อถุงทองธรรมดา	มี	มี	มี
148.	ผีเสื้อปลายปีกส้มเล็ก	มี	มี	มี
149.	ผีเสื้อแพนซีตาลไหม้	มี	มี	มี
150.	ผีเสื้อม้าลายจุด	มี	มี	มี
151.	ผีเสื้อม้าลายใหญ่	มี	มี	มี
152.	ผีเสื้อยักษ์	มี	มี	มี
153.	ผีเสื้อเลอะเทอะลายแถบ	มี	มี	มี
154.	ผีเสื้อสีหมากสุก	มี	มี	มี
155.	ผีเสื้อหนอนจำปี	มี	มี	มี
156.	ผีเสื้อหางดาบธรรมดา	มี	มี	มี
157.	ผีเสื้อหางดาบลายขีด	มี	มี	มี
158.	ผีเสื้อหางดิ่งนางละเวง	มี	มี	มี
159.	ผีเสื้อหางดิ่งมหาเทพ	มี	มี	มี
160.	ผีงโพรง	มี	มี	มี
161.	ผีงแมลงวัน	มี	มี	มี
162.	ผีงหลวง	มี	มี	มี

ตาราง 4 สรุปรายชื่อสัตว์ที่มีในป่าชุมชนเขาหัวช้างในแต่ละช่วงเวลา (ต่อ)

	ชื่อสัตว์	ก่อนปี พ.ศ. 2525	ปี พ.ศ. 2525-2543	หลังปี พ.ศ. 2543
163.	ผึ้งโหนกวัว	มี	มี	มี
164.	มีมโต (ผึ้งชนิดหนึ่ง)	มี	มี	มี
165.	แมงขีด	มี	มี	มี
166.	แมงบั้ง	มี	มี	มี
167.	แมงโบลง	มี	มี	มี
168.	แมงปอเข็ม	มี	มี	มี
169.	แมงป่อง	มี	มี	มี
170.	แมงพลับ (พลัด)	มี	มี	มี
171.	แมงมุม	มี	มี	มี
172.	แมงโยด	มี	มี	มี
173.	แมงวัวดิน	มี	มี	มี
174.	แมงหมาบ้า (หมาพราน)	มี	มี	มี
175.	แมงไหม	มี	มี	มี
176.	แมงไฮ	มี	มี	มี
177.	แมลงควาย	มี	มี	มี
178.	แมลงซอน	มี	มี	มี
179.	แมลงปอข้าง	มี	มี	มี
180.	แมลงปอแดง	มี	มี	มี
181.	แมลงปอปีกเขียว	มี	มี	มี
182.	แมลงปอลาย	มี	มี	มี
183.	แมลงปอเหลือง	มี	มี	มี
184.	แมลงภูชี	มี	มี	มี
185.	แมลงภูดำ	มี	มี	มี
186.	สังเมียน	มี	มี	มี
187.	หนอนขนดำ	มี	มี	มี
188.	หนอนใบกล้วย	มี	มี	มี
189.	หนอนร่าน	มี	มี	มี
190.	หนอนลูกหมด (หมา)	มี	มี	มี
191.	หนอนหลอด	มี	มี	มี
192.	หิ่งห้อย	มี	มี	มี
193.	อุง	มี	มี	มี
194.	ไธ้ทวย	มี	มี	มี

ตาราง 4 สรุปรายชื่อสัตว์ที่มีในป่าชุมชนเขาหัวช้างในแต่ละช่วงเวลา (ต่อ)

	ชื่อสัตว์	ก่อนปี พ.ศ. 2525	ปี พ.ศ. 2525- 2543	หลังปี พ.ศ. 2543
	<i>สัตว์เลื้อยคลาน</i>			
195.	กล้วยอย่าง (ลักษณะคล้ายตัวทากแต่ไม่กินเลือด)	มี	มี	มี
196.	กิ้งก่า	มี	มี	มี
197.	กิ้งก่า (ปิ้งก่า)	มี	มี	มี
198.	กิ้งก่าปีก	มี	มี	มี
199.	กิ้งกือเขา (กิ้งกือข้าง)	มี	มี	มี
200.	งูกะปะ	มี	มี	มี
201.	งูกะปะบุก	มี	มี	มี
202.	งูเขียว	มี	มี	มี
203.	งูเขียวหางไหม้	มี	มี	มี
204.	งูจงอาง (บองหลา)	มี	มี	มี
205.	งูลุนซุน	มี	มี	มี
206.	งูดิน	มี	มี	มี
207.	งูน้ำ	มี	มี	มี
208.	งูปล้องทอง	มี	มี	มี
209.	งูปากกว้าง	มี	มี	มี
210.	งูสายพาน	มี	มี	มี
211.	งูสิงห์	มี	มี	มี
212.	งูแสงหัว	มี	มี	มี
213.	งูหนาบึ่ง	มี	มี	มี
214.	งูเหลือม	มี	มี	มี
215.	งูเหลือมผ้าร้าย	มี	มี	มี
216.	งูเห่า	มี	มี	มี
217.	งูเห่าดอกชาน	มี	มี	มี
218.	จิ้งเหลน	มี	มี	มี
219.	ตะขาบ	มี	มี	มี
220.	ตะเข็บ (คนละตัวกับตะขาบ)	มี	มี	มี
221.	ตุ๊กแก	มี	มี	มี
222.	ตุ๊กตุ (คล้ายตุ๊กแก)	มี	มี	มี
223.	แลน	มี	มี	มี
224.	แลนดอกไม้ (ตัวเงินตัวทอง)	มี	มี	มี
225.	เห่าตง หรือสาละเตย (คล้ายกับตัวแลนแต่มีพิษ)	มี	มี	มี

ตาราง 4 สรุปรายชื่อสัตว์ที่มีในป่าชุมชนเขาหัวช้างในแต่ละช่วงเวลา (ต่อ)

	ชื่อสัตว์	ก่อนปี พ.ศ. 2525	ปี พ.ศ. 2525-2543	หลังปี พ.ศ. 2543
226.	ไ้หล้าบอง	มี	มี	มี
	สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ			
227.	กบ (ลักษณะคล้ายคางคกแต่ตัวใหญ่กว่า)	มี	มี	มี
228.	กบคลอง (กบห้วย)	มี	มี	มี
229.	ตะพานน้ำ	มี	มี	มี
230.	เต่าดำ	มี	มี	มี
231.	เต่าขี้ผึ้ง	มี	มี	มี
232.	เต่าคืบ	มี	มี	มี
233.	เต่าดำ	มี	มี	มี
234.	เต่ายาง	มี	มี	มี
235.	ปาด	มี	มี	มี
236.	ลูกหวา (ลักษณะคล้ายตะพานน้ำ)	มี	มี	มี
237.	ไ้ตาล่อ (กบชนิดหนึ่ง)	มี	มี	มี
	สัตว์น้ำ			
238.	ปลากด	มี	มี	มี
239.	ปลากะต๋	มี	มี	มี
240.	ปลากรำ	มี	มี	มี
241.	ปลากริม	มี	มี	มี
242.	ปลากอบ	มี	หมดไป	หมดไป
243.	ปลาแก้มช้ำ	มี	มี	มี
244.	ปลาซึ่ม	มี	มี	มี
245.	ปลาแขยง	มี	มี	มี
246.	ปลาแขยงซีโก้	มี	มี	มี
247.	ปลาแจะ	มี	มี	มี
248.	ปลาแจกหัวตะกั่ว	มี	หมดไป	หมดไป
249.	ปลาฉลาม	มี	มี	มี
250.	ปลาช่อนงูเห่า	มี	หมดไป	หมดไป
251.	ปลาช่อนไซ	มี	หมดไป	หมดไป
252.	ปลาชิว	มี	มี	มี
253.	ปลาชิวแกะ	มี	มี	มี
254.	ปลาดุกเขา	มี	มี	มี
255.	ปลาดุกด่าน	มี	มี	มี

ตาราง 4 สรุปรายชื่อสัตว์ที่มีในป่าชุมชนเขาหัวช้างในแต่ละช่วงเวลา (ต่อ)

	ชื่อสัตว์	ก่อนปี พ.ศ. 2525	ปี พ.ศ. 2525- 2543	หลังปี พ.ศ. 2543
256.	ปลาตุ๊กเนื้ออ่อน	มี	มี	มี
257.	ปลาดุกกรำพัน (ปลารำพัน)	มี	มี	มี
258.	ปลาดร๊ับ	มี	มี	มี
259.	ปลาทราย	มี	มี	หมดไป
260.	ปลาทิง	มี	มี	มี
261.	ปลาทุ่งโพรง	มี	หมดไป	หมดไป
262.	ปลาโทง	มี	มี	มี
263.	ปลานางกั้น	มี	มี	มี
264.	ปลานุง	มี	มี	มี
265.	ปลาบาโสะ	มี	มี	มี
266.	ปลาผี	มี	มี	มี
267.	ปลาหม่อม	มี	มี	มี
268.	ปลาลำป่า	มี	หมดไป	หมดไป
269.	ปลาลูกขอ	มี	มี	มี
270.	ปลาโสด	มี	มี	มี
271.	ปลาหมอ	มี	มี	มี
272.	ปลาหมู	มี	มี	มี
273.	ปลาหยา	มี	มี	มี
274.	ปลาหลด	มี	มี	มี
275.	ปลาหลวน	มี	มี	มี
276.	ปลาหวด	มี	มี	มี
277.	ปลาหางไขไก่เดือน	มี	มี	มี
278.	ปลาไหล	มี	มี	มี
279.	ปลาอีต๋าสี (ปลาดำสี)	มี	มี	มี
280.	ปลาโอน	มี	มี	มี
281.	ปลาไถ้กั้ง	มี	มี	มี
282.	ปูหิน	มี	มี	มี
283.	หอยก๊วก	มี	มี	มี
284.	หอยกาบ	มี	มี	มี
285.	หอยขม	มี	มี	มี
286.	หอยโข่ง	มี	มี	มี
287.	หอยโล่ห้	มี	มี	มี

ขอเปิดเผยข้อมูล เนื่องจากไม่ทราบหรือบางส่วนไม่กล้าเปิดเผยข้อมูลที่แท้จริงเนื่องจากเกรงว่าจะเป็นการผิดกฎหมาย อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลเท่าที่สำรวจได้พบว่ามีการใช้ประโยชน์สัตว์ป่าด้วยการจับหรือล่าสัตว์ป่าในปี พ.ศ. 2547 (เท่าที่เปิดเผยได้) อย่างน้อยจำนวน 17 ชนิด ได้แก่ กบ หอย ปลา กุ้ง ไช้ผดแดง แลน กระรอก ตัวต่อ แมงพลับ ชะมด งูเหลือม นากน้ำ หมูป่า กระเจง นก และนกกรง

จากการวิจัยพบว่า ฤดูกาลในการจับหรือล่าสัตว์ป่านั้นจะมีความแตกต่างกันไปตามชนิดของสัตว์ป่า สัตว์บางชนิดสามารถเก็บหาหรือล่าได้ตลอดทั้งปี ได้แก่ กบ ปลา กุ้ง แลน กระรอก ตัวต่อ ชะมด งูเหลือม นากน้ำ หมูป่า นก และนกกรง ในขณะที่สัตว์บางชนิด

จะเก็บหาหรือล่าได้เฉพาะบางช่วงเวลาเท่านั้น ได้แก่ หอย ไช้ผดแดง แมงพลับ และกระเจง ตาราง 5 แสดงปฏิทินฤดูกาลการจับหรือล่าสัตว์ป่าต่างๆ ในป่าชุมชนเขาหัวช้าง

จากข้อมูลในตาราง 6 พบว่า สัตว์ที่ถูกจับมาได้นั้นจะนำไปใช้ประโยชน์ทั้งด้านการบริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายในตลาดท้องถิ่น และไม่พบว่ามี การจับสัตว์ป่าชนิดใดเพื่อการจำหน่ายเพียงอย่างเดียวเท่านั้น จากสัดส่วนการใช้ประโยชน์ระหว่างการค้าและการจำหน่าย พบว่า มีเพียงกระเจงเท่านั้นที่มีสัดส่วนของการใช้ประโยชน์ไปในการนำไปจำหน่ายสูงกว่าการเก็บไว้บริโภคเองในครัวเรือน คือ มีการจับเพื่อการจำหน่ายร้อยละ 70 ทั้งนี้มีปริมาณการจับเฉลี่ยต่อครัวเรือน

ตาราง 6 ชนิด ปริมาณและรูปแบบการใช้ประโยชน์สัตว์ป่าในป่าเขาหัวช้างในปี พ.ศ. 2547

ชนิดสัตว์ป่า	ปริมาณเฉลี่ยต่อครัวเรือน (กก.)	ปริมาณรวมของประชากรทั้งหมดที่เก็บหาหรือล่าสัตว์ (กก.)	รูปแบบการใช้ประโยชน์		ร้อยละของครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างที่มีการเก็บหา
			บริโภคในครัวเรือน (ร้อยละ)	จำหน่าย (ร้อยละ)	
กบ	7.53	2,109.33	52.02	47.98	21.21
หอย	7.04	1,971.88	60.87	39.13	18.79
ปลา	13.31	3,726.55	92.22	7.78	38.79
ปลาตุ๊ก/ช่อน/ไหล	5.27	1,476.36	89.36	10.64	7.27
กุ้ง	0.13	36.48	100	-	3.64
ไช้ผดแดง	2.10	587.15	59.29	40.71	13.94
แลน	0.85	237.58	71.76	28.24	8.48
กระรอก	0.72	201.94	100	-	2.42
ตัวต่อ	0.21	58.55	100	-	3.64
แมงพลับ	0.44	123.88	80	20	3.64
มูสิ้ง/ชะมด	0.19	52.61	100	-	3.03
งูเหลือม	0.02	6.79	100	-	0.61
นากน้ำ	0.01	1.70	100	-	0.61
หมูป่า	1.21	337.70	65	35	3.64
กระเจง	0.12	33.94	30	70	1.82
นก	0.05	13.58	100	-	0.61
นกกรง	0.01	1.70	100	-	0.61

เท่ากับ 0.12 กก. จากจำนวนควัวเรือนที่จับกระจงทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 1.82 ของควัวเรือนทั้งหมดที่เก็บหาหรือล่าสัตว์ป่า ซึ่งคิดเป็นปริมาณเท่ากับ 33.94 กก. เมื่อคำนวณรวมจำนวนประชากรทั้งหมดที่จับกระจงมาใช้ประโยชน์

ปลาเป็นสัตว์ที่ถูกใช้ประโยชน์ในปริมาณมากที่สุดในปี พ.ศ. 2547 คือมีปริมาณถึง 5,102.91 กิโลกรัม รองลงมาเป็นกบ 2,109.33 กิโลกรัม ซึ่งก็สอดคล้องกับร้อยละของควัวเรือนที่จับหรือล่าสัตว์ป่าคือ ปลาจะเป็นสัตว์ที่มีร้อยละของควัวเรือนที่เก็บหามากที่สุด

ในด้านของการนำสัตว์ที่จับมาได้ไปจำหน่าย พบว่ามีสัตว์ที่นิยมนำไปจำหน่ายมีอยู่ด้วยกัน 8 ชนิด ได้แก่ กบ หอย ปลา ไช้เม็ดแดง แล่น แมงพลับ หมูป่า และกระจง ส่วนสัตว์ที่มีได้นำไปจำหน่ายแต่จับเพื่อบริโภคในควัวเรือนเท่านั้นมีอยู่ 6 ชนิด ได้แก่ กุ้ง กระจอก ตัวต่อ ชะมด งูเหลือม นากน้ำ นก และนกกางอย่างใดก็ตาม จากข้อมูลยังพบว่าสัดส่วนของการใช้ประโยชน์ของสัตว์ป่าเกือบทุกชนิดจะถูกนำไปใช้ในการบริโภคมากกว่าการจำหน่าย ยกเว้นกระจง ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว

หากจะคิดเป็นมูลค่าของสัตว์ป่าทั้งหมดที่เก็บหาหรือล่าได้ในช่วงเวลาดังกล่าว พบว่า มีมูลค่ารวมทั้งสิ้นเท่ากับ 844,922.93 บาท หรือคิดเป็นมูลค่าเฉลี่ยต่อควัวเรือนเท่ากับ 3,017.58 บาทต่อปี เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อควัวเรือนของผู้ที่เก็บหาของป่าซึ่งเท่ากับ 8,168.59 บาทต่อเดือน จะคิดเป็นสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 3.07 ของรายได้เฉลี่ยต่อควัวเรือน โดยแยกเป็นมูลค่าของสัตว์แต่ละประเภทได้ดังแสดงในตาราง 7 อนึ่ง ราคาที่แสดงไว้ในที่นี้เป็นราคาตลาดในท้องถิ่นที่มีการซื้อขายกัน สำหรับสัตว์บางชนิดที่จับได้จากป่าเขาหัวช้างที่ไม่ได้ถูกนำไปขาย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสอบถามราคาของกรณีตลาดใกล้เคียงที่มีการซื้อขายสัตว์ดังกล่าวแทน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสำรวจวิจัยในครั้งนี้มีทั้งการศึกษาโดยใช้การสนทนากลุ่มเกี่ยวกับชนิดสัตว์ที่พบเห็นในป่าเขาหัวช้างของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับป่า และการสำรวจการใช้ประโยชน์สัตว์ป่าโดยอาศัยแบบสอบถาม ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนและชนิดของสัตว์ป่านั้นเป็นข้อมูลอย่างน้อยที่สุดเท่านั้น เนื่องจากจากการวิจัยพบว่า ต้องใช้เวลาในการสนทนาหลายครั้ง ซึ่งแต่ละครั้งก็จะมีชนิดสัตว์อื่น ๆ ที่ชาวบ้านนึกได้เพิ่มเติมอยู่เรื่อย ๆ ดังนั้นข้อมูลที่รวบรวมได้จึงถือว่าเป็นจำนวนชนิดขั้นต่ำที่สุดที่พบในป่าเขาหัวช้าง ในสภาพความเป็นจริงอาจจะมีความหลากหลายของชนิดสัตว์มากกว่านี้อีก อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ถือว่าเป็นการรวบรวมและบันทึกความรู้ของชุมชนซึ่งมาจากวิถีชีวิต ประสบการณ์ และภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นเองไว้เป็นเบื้องต้น จึงควรมีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับสัตว์ป่าในป่าชุมชนเขาหัวช้างถึงจำนวนชนิด ปริมาณ และแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์เหล่านี้ให้มากขึ้น

ในส่วนของการสำรวจการใช้ประโยชน์จากกลุ่มตัวอย่างที่เข้าใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าในพื้นที่ป่าเขาหัวช้างจำนวน 165 ควัวเรือนนั้น ผลการศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้พบว่า มีรายละเอียดของจำนวนของสัตว์ป่าที่มีการเก็บหาหรือจับเพื่อการใช้ประโยชน์ในป่าเขาหัวช้างนั้นมีมากกว่างานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ของป่าในภาคใต้ ทั้งนี้เปรียบเทียบกับการศึกษาของ ประภาพรรณ กำภูและเสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี (2546) ที่ศึกษาการเก็บหาของป่าจากป่ากรด พบว่าการใช้ประโยชน์ของของป่าจากป่ากรดมีเพียง 7 ชนิดเท่านั้น และการใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นการใช้ประโยชน์จากพันธุ์พืช หรือการศึกษาของ ขจรยุทธ อัจฉกุล (2543) ซึ่งได้ศึกษาการใช้ประโยชน์จากป่าของชุมชนบ้านไร่เหนือ ตำบลบาโหย อ.สงขลาค.สงขลา พบว่าประชาชนได้เข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ลุงนอมโดยใช้ประโยชน์จากพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ทั้งหมด

ตาราง 7 ราคาต่อหน่วยและมูลค่าของสัตว์ป่าที่เก็บหาหรือจับมาได้ (โดยยังมีได้หักลบต้นทุนในการล่า)

ชนิดสัตว์ป่า	ราคา (บาทต่อ กก. ยกเว้นระบุ)	มูลค่าทั้งหมด (บาท)	มูลค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือน (บาท)
กบ	80	168,746.67	602.67
หอย	18	35,493.82	126.76
ปลา	100	372,654.55	1,330.91
ปลาตุก/ช่อน/ไหล	50	73,818.18	263.64
กิ้ง	80	2,918.79	10.42
ไข่มดแดง	130	76,329.70	272.61
แลน	140	33,260.61	118.79
กระรอก	25	5,048.48	18.03
ตัวต่อ	300	17,563.64	62.73
แมงพลับ	50	6,193.94	22.12
มูสัง/ชะมด	100	5,260.61	18.79
งูเหลือม	300 (ต่อเมตร)	2,036.36	7.27
นากน้ำ	50 (ต่อตัว)	84.85	0.30
หมูป่า	120	40,523.64	144.73
กระจง	120	4,072.73	14.55
นก	30 (ต่อตัว)	407.27	1.45
นกกรง	300 (ต่อตัว)	509.09	1.82
รวม	-	844,922.93	-

20 ชนิด และการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนยวนบนด้านจากพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ทั้งหมด 28 ชนิด โดยไม่มีการศึกษาในเรื่องของการใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าไว้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ชุมชนจะมีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรในท้องถิ่นของตนค่อนข้างมาก เพียงแต่ความรู้ดังกล่าวไม่ได้มีการรวบรวม จัดเก็บอย่างเป็นระบบ และมีการตรวจสอบข้อมูลเพื่อยืนยันให้ถูกต้องสมบูรณ์ การวิจัยโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดรวบรวม และจัดเก็บข้อมูลจึงถือเป็นการฟื้นฟูและอนุรักษ์ความรู้เหล่านี้ ตลอดจนจนเป็นการกระตุ้นให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับทรัพยากร

ของตนให้มากขึ้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าน่าจะมีงานวิจัยต่อเนื่องในการเก็บรวบรวมและตรวจสอบข้อมูลเหล่านี้อย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นประโยชน์ในทางวิชาการและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในการนำความรู้เหล่านี้ไปใช้เพื่อการจัดการและสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่นของตนเองต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ชจรยุทธ อัจฉกุล. (2543). การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการจัดการป่าชุมชนในบ้านไร่เหนือ ตำบลบาโฮย อ.สะบ้าย้อย จ.สงขลา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์.(2543). สถิติวิเคราะห์เพื่อ
การวิจัย. กรุงเทพฯ: เรือนแก้ว การพิมพ์.
ประภาพรณ กำภู และเสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี.
(2546). การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์
ของบางองค์ประกอบของป่าดิบชื้น กรณีศึกษา
ป่ากราด อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา. วารสาร
เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
10(1), 37-47.

เสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี. (2549). การประเมินมูลค่า
ทางเศรษฐศาสตร์ของป่าชุมชนในภาคใต้:
กรณีศึกษา ป่าชุมชนเขาหัวช้าง ตำบลตะโหมด
อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง. รายงานวิจัย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.